

9.1 ŠKOLSTVÍ V ČR / PRÁVNÍ RÁMEC A ORGANIZACE

Školství v ČR je **součástí celkového vzdělávacího systému** dnes označovaná jako **jedna ze sfér sociálních služeb**. Zahrnuje školy, školská zařízení a lidské zdroje jako subjekt i produkt školství.

Soustavu škol tvoří **mateřské školy, základní školy, střední školy, gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště, nižší stupeň konzervatoře, jazykové školy s právem jazykové zkoušky a základní umělecké školy**,
dále **školy terciární: vyšší odborné školy, vysoké školy a univerzity**.

Soustavu školských zařízení tvoří: **školská zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání, výchovná a ubytovací zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči**.

Celoživotní učení a kompetence k učení, „naučit se učit“, jsou předpokladem pro zvládnání životních i pracovních situací.

Školství vymezuje **školský zákon**, který je základním právním dokumentem nejvyšší úrovně, schválený oběma sněmovnami PČR a podepsaný prezidentem republiky, vztahující se k **předškolnímu, základnímu, střednímu a jinému vzdělávání**, vyjma terciárního. Stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob zúčastněných na vzdělávání a stanovuje působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve vzdělávání.

STUPNĚ VZDĚLÁNÍ V ČR

České školství je rozděleno na **čtyři stupně** vzdělávání.

- základní vzdělání
- střední vzdělání
- vyšší odborné vzdělání
- vysokoškolské vzdělání

Základní vzdělání patří do vzdělání **povinného**, další navazující vzdělávání je již **nepovinné**. Slepou kolejí českého vzdělávacího systému je **vyšší odborné vzdělání**, na které již není možné navázat dalším vyšším navazujícím studiem.

FORMY VZDĚLÁVÁNÍ

Forma vzdělávání se **dělí** podle **způsobu docházení** do školského zařízení.

Prezenční forma studia je většinou realizována žáky do 26 let

Individuální studijní plán (ten je **vhodný také pro osoby se zdravotním** nebo jiným **znevýhodněním**, osoby nadprůměrně talentované nebo třeba sportovce),

Dálkové studium a studium kombinované, což je kombinace dálkového studia a prezenčního studia, kdy žák dochází v pravidelných intervalech do vzdělávacího zařízení a ostatní studijní povinnosti plní dle domluveného harmonogramu.

PRACOVNÍCI VE ŠKOLSTVÍ

Kvalifikace a ostatní kompetence pracovníků ve školství je definován ve **školském zákoně**. **Pedagogický pracovník** svěřenou osobu nejenom **vzdělává**, ale také **vychovává** a **ovlivňuje** zásadním způsobem její celostní vývoj. Proto je nezbytně nutné, aby takový pracovník byl nejenom **vzdělaný** a **bezúhonný**, ale také je důležité jeho **osobnostní vybavení** a

kompetence. Pedagogičtí pracovníci mají povinnost dalšího akreditovaného vzdělávání v rozsahu 24 hodin za rok.

LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Školství prochází neustálým a poměrně **dynamickým vývojem**. Legislativní rámec upravuje školský zákon, samostatný zákon o vysokém školství a dále vyhlášky, předpisy, nařízení a jejich průběžné novelizace a úpravy.

- školský zákon
- zákon o vysokých školách
- nařízení vlády
- vyhlášky MŠMT
- vnitřní předpisy MŠMT
- vnitřní předpisy univerzit a fakult

SYSTEM ŠKOLSTVÍ A JEHO PRAMENY

System vzdělávání je jedním ze základních pojmů pedagogiky a vzdělávací politiky. System zahrnuje **legislativu a orgány**, které se na jeho chodu, organizaci, řízení a kontrole podílejí. Týká se všech stupňů vzdělávání a všech způsobů zřizování a financování.

zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám a školským zařízením

zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání

zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace

zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy

zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

ORGÁNY SPRÁVY ŠKOLSTVÍ

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

- zpracovává koncepci vzdělávání,
- řídí výkon státní správy v oblasti školství,
- vede rejstřík škol,
- schvaluje učební rámcové vzdělávací programy (RVP) pro dané studijní obory,
- schvaluje finanční normativy průměrné mzdy pedagogického pracovníka (do 31. prosince 2019 byl normativ na žáka),
- zřizuje vysoké školy a registruje jejich vnitřní předpisy.

Česká školní inspekce

- kontroluje dodržování právních předpisů v oblasti školství,
- provádí inspekční činnost.

Orgány kraje

- odborní orgány školství na krajských úradech – orgány kraje vykonávají státní správu v přenesené působnosti v oblasti školství,
- zpracovávají programy rozvoje vzdělávání,
- jsou zřizovateli odborných učilišť, SŠ, VOŠ a školských zařízení.

Orgány obcí

vykovávají státní správu v přenesené působnosti a samosprávu v oblasti školství, na obecních úradech jsou zřízeny odbory školství, zajišťují podmínky pro realizaci povinné školní docházky, jsou zřizovateli základních a mateřských škol a školských zařízení.[5]

Školy jako instituce

schvalují koncepci a směřování školy – školská rada,
schvalují školní vzdělávací program (ŠVP) dle RVP oborů.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA

Vzdělávací soustavu tvoří školy a školská zařízení podle § 7 zákona č. 561/2004 Sb., **školský zákon**. Podmínkou výkonu činnosti školy nebo školského zařízení je zápis do školského rejstříku.

předškolní zařízení (mateřské školy)

školy

školská zařízení

Povinná školní docházka je zahájena **rozhodnutím o přijetí dítěte** do základního vzdělávání rozhodnutím ředitele školy.

Střední školy

Soustava škol **poskytující středoškolské vzdělávání**. Tvoří je a poskytují:

poskytující úplné všeobecné středoškolské vzdělání – **gymnázia**

poskytující úplné odborné středoškolské vzdělání – **ekonomické, umělecké, zdravotnické, sociální, průmyslové školy** a jiné.

Střední škola trvá 4 roky – maturitní zkouška – maturitní vysvědčení. Lze ji studovat denní, dálkovou nebo individuální formou.

Učiliště

učiliště – dvouleté, bez výučního listu

odborné učiliště – tříleté, výuční list

Vyšší odborné školy

Poskytují vyšší odborné vzdělávání. Navazuje na středoškolské studium. Přípravuje pro kvalifikovaný výkon náročných odborných činností.

Studium trvá 2 až 3 roky a je ukončeno absolutoriem s titulem Dis. Lze ji studovat denní, dálkovou nebo individuální formou.

Vysoké školy

Souhrnné označení pro různé typy vzdělávacích zařízení terciárního stupně vzdělávání. Podle českého zákona o vysokých školách jsou vysoké školy definovány jako **vrcholná centra vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti**. Mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti.

Poskytují převážně bakalářské, magisterské a doktorské studium. Lze ji studovat **denní, dálkovou nebo individuální formou**.

Školská zařízení

Druhy školských zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků:

- školská poradenská zařízení,
- školská zařízení pro zájmové vzdělávání,
- školská účelová zařízení,
- školská výchovná a ubytovací zařízení,
- zařízení školního stravování,
- školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- školská zařízení pro preventivně výchovnou péči.

Zásady vzdělávání

Tak jako ostatní oblasti i školství má své zásady, kterými se řídí a které jsou legislativně zakotveny. Týkají se všech oblastí školství a vzdělávání.

Zásada rovného přístupu ke vzdělání pro občany ČR a občany členský států EU bez jakékoliv diskriminace. (mají stejná práva a povinnosti).

Zásada úcty, respektu, solidarity, důstojnosti a názorové snášenlivosti účastníků vzdělávání. (mezi sebou a mezi učiteli a žáky).

Zásada volného šíření poznatků, které vyplývají ze současného poznání (pochopení) světa. (není zakázáno o něčem mluvit). Mimo politické a náboženské agitace.

Zásada zdokonalování vzdělávání na základě vědy a výzkumu a používání účinných moderních pedagogických metod.

Zásada bezplatného přístupu k základnímu a středoškolskému vzdělání pro občany ČR a občany členských států EU v případě, že zřizovatelem je stát, kraj nebo obec.

Zásada hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosaženým cílům vzdělávání, které jsou stanoveny školským zákonem a vzdělávacími programy. (co všechno se má za určité období naučit).

Zásada možnosti vzdělávání se po dobu celého života (univerzity třetího věku).

Vzdělávací programy

Národní vzdělávací program

Vypracovává ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Musí být schválen vládou a poté ještě Parlamentem ČR, aby vstoupil v platnost. Je východiskem pro zpracování rámcových vzdělávacích programů (nadřazenost). Upravuje ho školský zákon, ve kterém jsou uvedeny rozpracované cíle vzdělávání, vymezuje oblasti vzdělávání, vymezuje obsah vzdělávání a je zpracováván pro všechny školy na území ČR.

Rámcové vzdělávací programy

Vycházejí z národního vzdělávacího programu. Jsou závazné pro školní vzdělávací programy.

Školní vzdělávací programy

Upravují vzdělávání pro konkrétní školy a dále pro jednotlivé předměty (skupiny předmětů). Jsou zpracovávány ředitelem školy. Vycházejí z rámcových vzdělávacích programů. Učí se podle tematických plánů.